

Postbesørgelse Antvorskov-København i gamle dage

Af *Fritz Jacobsen.*

Hvis det danske rigsråd ikke i sit blinde had til kong Kristjern II havde ladet hans love og forordninger brænde på Viborg ting, efter at han var forjaget fra Danmark, ville landet have haft et — nok beskedent — postvæsen ca. 100 år, før der virkelig kom et. Kristjern II havde påbudt, at der i alle købstæder skulle ansættes „brevbærere“ til at besørge brev fra by til by, og vognmænd til at køre for de rejsende. Værdien af en sådan foranstaltning gik ikke op for rigsrådet, og den spæde begyndelse til et dansk postvæsen kvaltes i luerne på Viborg ting.

Christian IV tog tanken op, og i 1624 kom en kongelig forordning om oprettelse af et postvæsen af langt større format end det, Kristjern II havde påbegyndt. Det gik fra Hamburg til København og derfra til Skåne og Norge; en kreds af københavnske købmænd drev det — ikke staten.

Et mere „privat“ postvæsen fandtes dog længe før den tid under særlige former, som det vil ses i det følgende.

I 1560 fik Antvorskov kloster en kongelig befaling til at lade Temme Enspænder (menig soldat i kongens tjeneste, kurér) få det kammer og underhold i klostret, som Petter Plockfincke tidligere havde haft. Nævnte Temme har nok

været en ældre veltjent poststrytter, der blev „pensioneret“. Antvorskov var et af kongens „posthuse“. Det indskræpes i 1562 klostret, at det må holde gode vogne og „postklippere“ (heste) til befordring af post til Assens, og i 1567 fik prioren påbud om at holde to postklippere, hvormed post skal føres til Sorø og Korsør.

Frederik II lod klostret ombygge til et slot, hvor han tit og gerne opholdt sig for jagtens skyld, og i et brev fra 1580 skrev han, at da det er nødvendigt for ham under hans ophold her i landet at sende post til København, skal der på slottet holdes en postvogn rede, eller også skal bønderne gives ordre til skiftevis at holde i „holdsægt“ for ufortøvet at kunne besørge kongens post. I forleningsbrevet for Peder Reedtz fra samme år nævnes også tre postsvende og en post- rider, og der skal holdes fire postvognsheste og en posthest.

I regnskabet for 1589 nævnes ni „gamle, uddrevne og forslidte heste (de to er blinde) som bruges til hestemøllen og postvognen (!), desuden tre beslagne postvogne med tilbehør. I 1609 købtes to heste for 38 dl. og otte store agestole til postvognen. Regnskabet for 1612 oplyser, at postvognsdrengen har brugt en fjerding fedt, iblandet tjære til at smøre vogne og hestetøj med, og at der er købt læder til sadlen, „som slot- tets postrider daglig bruger“. I 1615 sættes to nye postvogns- kurve i to postvogne, og der er opført en udgift til Jens Landsgrav på 64 skill., fordi han *gik* med breve til stathol- deren i København og derfra til Kronborg til kongens køge- mester — ialt en tur på 17 mil. Det har været surt fortjente penge.

Lønnen til Jep og Oluf postdreng var i 1616 20½ mk. og 4 sk. til hver, mens Jens postrider fik 4 „daller“ 1 mk. og

1 oksehud i løn; i 1663 var postriderens løn steget til 40 dl. Regnskabet for 1618 viser udgift til en ligkiste for en postvognsdreng, som derved på en måde blev begravet „på statens regning“. Antallet af personale og postvogne var i reglen noget nær det samme gennem årene, men efter svensekriegen 1658 var der kun een postvogn tilbage; til gengæld var Mads Postvognskusk en af de få slotsfunktionærer, der havde fået løn udbetalt.

Postfunktionærerne boede ikke på slottet, men i deres private hjem. Hans Postrider havde i 1645 en gård i Jernbjerg, og i 1656 nævnes Svend Postriders hus i „Kallen“ ved kongens vej. „Postriderhuset“ eller „Postriderkroen“ lå, hvor den gamle kongevej over Vedbysønder drejer mod Kinderstofte. Kroen nedlagdes 1790, men endnu står en rest af de gamle bygninger. Postriderne kunne her skifte heste og selv få lidt til livets ophold. I grevskabet Antvorskovs regnskab 1705—04 nævnes, at Michel Sørensen fik „Postriderhuset“ efter postrider Knud Hansen, hvis fader betegnes som „fri mand“. Kromand Søren Mikkelsen nævnes i 1739.

Ud over den egentlige posttjeneste havde postrytteren det hverv at tilsige bønderne til kørsel for slottet. Regnskabet 1650—51 meddeler således, at en postrytter faldt med hesten under en sådan tur. Bønderne fik en skriftlig tilsigelse, der kunne have denne form: „Vide maaj, Hans Christensen och Hans Larsen i Heninge at i Straxen i Morgen, som er Onsdag, schal møde her inde med Eders Heste och Vogen at age Altfruen med hinds Larrit til Kiøbenhaffn effter Welb. Hr. Slotzherrens Befaling, som i derfor schal betales i Eders Landgilde, tagendes her udi ingen Forsømmelse, saafrembt

at i derfor iche vil starffis. — Anderschoff d. 4. November 1663“.

Efterhånden som Antvorskov ikke mere blev opholdssted for kongerne i længere tid, men kun for kort tid ved gennemrejse, havde posttjenesten mellem Antvorskov og København ikke nær så stor betydning som under Frederik II og Christian IV, men vedvarede dog, til den ved salget af Antvorskov 1774 helt ophørte.